

Digitalizacija povijesnih zbirki tekstila i odjeće: osiguravanje platformi za dostupnost, očuvanje i istraživanje materijalne kulture

Alicia Mihalić*

Samostalni istraživač, Zagreb, Hrvatska

*Dopisni autor: mihalic.alicia@gmail.com

Prispjelo 26. siječnja 2024.

UDC 687.008

Izvorni znanstveni rad**

Preuzimanjem novih muzeoloških funkcija, preživjeli artefakti otvaraju mogućnost rasvjetljavanja složenih međudnosa između životnih ciklusa čovjeka i predmeta. Prožeti jedinstvenom i intimnom materijalnom memorijom, tekstilni artefakti sadrže dokaze koji okružuju njihovu konceptualizaciju, proizvodnju i potrošnju, kao i njihovo izričito sudjelovanje u izgradnji društvenih i kulturalnih identiteta. Potaknuti konzervatorskim zahtjevima i izazovima tradicionalnih mehanizama pohranjivanja i izlaganja, povijesne zbirke i arhivi usvojili su niz naprednih tehnologija u svrhu unapređivanja svojih uloga kao spremišta materijalnih informacija. Potencijalno neograničeni virtualni prostor digitalnih prikaza pridonosi specifičnim ciljevima pojedinačnih zbirki uz ostvarivanje povećane dostupnosti i šire diseminacije sadržaja čime se vrijednostima koje su ugrađene u fizičku strukturu predmeta od strane njihovih stvaratelja i korisnika omogućuje prelaženja granica institucionalnih okruženja. Nadalje, uzimajući u obzir osjetljivost povijesnih tekstilnih predmeta i njihovu sklonost propadanju, razvoj digitalnih zbirki smanjuje rizike pretjeranog rukovanja pružajući do sada nezabilježene prilike za znanstveno istraživanje i alternativne oblike ispitivanja predmeta. U svrhu razmatranja raznolikih implikacija procesa digitalizacije, ovaj rad istražiti će odnos između fizičkih i digitalnih zbirki odjevnih i tekstilnih predmeta kao materijalnih ostataka prošlosti, sposobnost digitalnih prikaza za prenošenje autentičnih kulturalnih značenja i vrijednosti te kontinuirane zahtjeve za standardizacijom podataka i njihovom operabilnošću unutar digitalnog okruženja.

Ključne riječi: digitalizacija; odjeća; tekstil; očuvanje; zbirke; materijalna kultura

Original scientific paper**

By adopting new museological functions, surviving artefacts open up the possibility of illuminating complex interrelations between the lifecycle of humans and objects. Imbued with a unique and intimate material memory, historical textiles encapsulate evidence surrounding their conceptualisation, production, and consumption, as well as their distinct participation in the construction of social and cultural identities. Encouraged by conservation-related requirements and challenges posed by the traditional mechanics of storage and display, collections and archives have embraced a range of advanced technologies in order to strengthen their role as repositories of material information. The potentially unlimited virtual space of digital representations contributes to the specific goals of individual collections by enabling enhanced accessibility and widespread dissemination of content, thus allowing the values embedded within the physical structure of objects by both their makers and users to cross the barriers of institutional settings. Furthermore, considering the fragile nature of historical textiles and their susceptibility to deterioration, the development of digital collections lowers the risks of excessive handling while providing unprecedented opportunities for scholarly research and alternative pathways to artefact investigation. In order to address the diverse implications of the digitisation process, this paper will explore the relationship between physical and digital collections of dress and textile objects as material remnants of the past, the ability of digital representations to convey authentic cultural meaning and value, as well as the ongoing demand for the standardisation of data and its interoperability within the digital environment.

Keywords: digitisation; dress; textiles; preservation; collections; material culture

---

*Izlaganje na 16. znanstveno-stručnom savjetovanju „Tekstilna znanost i gospodarstvo”, 26. siječnja 2024., Zagreb, Hrvatska

1. Uvod

Prenesena u okruženje povijesnih zbirki, fizička struktura sačuvanih predmeta osigurava njihovu povijesnu egzistenciju omogućavajući im da steknu nove uloge kao primarni dokazi materijalnih uvjeta u kojima su izvorno nastali, kojima su cirkulirali i u kojima su konzumirani. Kao nositelji značenja sa sposobnošću artikulacije povijesnih procesa i obrazaca koji pripadaju širem području društvene i kulturalne povijesti, sačuvani i prikupljeni artefakti otvaraju mogućnost izravnog, tzv. „object-based“, metodološkog pristupa znanstvenom istraživanju predmeta u različitim disciplinarnim i interdisciplinarnim područjima, od povijesti umjetnosti i antropologije do design i craft studies. Unutar specifične sfere istraživanja materijalne kulture, analiza i interpretacija preživjelih predmeta te usmjerenost na njihov položaj unutar različitih društvenih zajednica, proširuje uvide dobivene proučavanjem vizualnih i dokumentarnih izvora, omogućujući arhivskim ostacima da rasvijetle u njima sačuvane kulturalne poglede i iskaze vrijednosti [1]. Osim toga, povijesna sposobnost predmeta za ulazanje u nove cikluse potrošnje, produljenje životnog vijeka kao robe i transformiranje kulturalne biografije [2] naglašava načine na koje interakcije s materijalnim svijetom oblikuju odnose između čovjeka i predmeta, uključujući konstrukciju i komunikaciju društvenih i ekonomskih pitanja u svezi s osobnim i kolektivnim okolnostima.

Preuzimanjem različitih semiotičkih uloga, tekstilni i odjevni predmeti primjeri su alata kojima se iskazuju obrasci ukusa, individualnost i distinkcija te usklađenost s društvenim standardima koji prate običaje vezane uz rođenje, odrastanje, vjenčanje i smrt [3,4]. Štoviše, uz sažimanje prevladavajućih estetskih načela, proizvodnih tehnika i putova globalne trgovine, detaljna čitanja njihovih materijalnih svojstava otvaraju mogućnost pristupa tekstilnim predmetima kao specifičnim „prostorima“ sjećanja [5], ispunjenima fizičkim i emocionalnim iskustvima povezanim s praksama osobne potrošnje i prožetima prijateljskim i međugeneracijskim značenjima društvene razmjene. Kako bi se pažljivo protumačila isprepletenost života čovjeka i predmeta, proučavanje artefakata zahtijeva usvajanje složene istraživačke metodologije te primjenu povijesnih znanja i profesionalnih vještina koje omogućuju bliži uvid u dokaze povezane s procesom izrade i nošenjem tekstilnih predmeta. Međutim, uz djelatnost upravljanja zbirka i izlaganje artefakata, pretjeranim rukovanjem u svrhu znanstvenog istraživanja moguće je dodatno pogoršati propadanje i uzrokovati nepopravljivu štetu njihovoj, ionako fragilnoj, fizičkoj egzistenciji [6]. Izrađeni od prirodnih vlakana, povijesni tekstilni predmeti nalaze se u kategoriji artefakata s najvećim stupnjem krhko-

sti čije očuvanje za buduće generacije zahtijeva provedbu niza preventivnih konzervatorskih mjera. Unatoč pohranjivanju u kontroliranom okruženju u svrhu smanjivanja daljnje degradacije uzrokovane svjetlom, vlagom, neodgovarajućom temperaturom, prašinom i kontaminacijom [7], prilike za ispunjavanje središnjih uloga ustanova s povijesnim zbirka koje se odnose na diseminaciju znanja putem javnog predstavljanja kulturalne baštine zahtijevaju jednaku razinu kontrole uz izbjegavanje neograničenog prikazivanja. Kao rezultat, smjernice koje je propisao ICOM-ov Odbor za muzeje i zbirke kostima u svezi s pristupanjem, pohranjivanjem, konzervacijom i izlaganjem povijesnog tekstila, ukazuju na značaj dokumentiranja zbirki tekstila i odjeće kao neizmjerljivo važnog sredstva kojim je moguće postići smanjenje štetnih učinaka povezanih s uobičajenim, izravnim praksama [8].

2. Ustanove s povijesnim zbirka i tehnologija

Iako je u organizacijskim procesima kulturnih ustanova tragove informacijskih tehnologija moguće uočiti već od 1960-ih godina [9], nove mogućnosti za objavljivanje tekstualnih informacija pohranjenih u muzejskim bazama podataka i sustavima za upravljanje zbirka nastupile su pojavom institucionalnih web stranica. U tom smislu, inovativni putevi za znanstveno proučavanje i javno istraživanje arhivske građe otvorili su mogućnosti za promjenu institucionalnih konvencija i bitnu preobrazbu suvremenih interakcija s prošlošću. Daljnjim usvajanjem digitalnih tehnologija, posljednja desetljeća doživjela su višestruke pomake kojima su predmeti materijalne kulture učinjeni dostupnima unutar neograničenog prostora virtualne sfere, popraćenog raznim načinima objavljivanja informacija kojima se propituju i poboljšavaju elementarne funkcije muzeja i zbirki materijalne kulture. Iako je povećanju mogućnosti dokumentiranja postojećih artefakata putem digitalnih repozitorija potrebno pristupiti kao alatu umjesto kao cilju samom po sebi [10], digitalna rekontekstualizacija informacija relevantnih za muzeološke živote predmeta od ključne je važnosti u odnosu na predstavljanje pojedinačnih odjevnih i tekstilnih artefakata globalnoj publici te na njihovu ulogu u doprinosu povijesnoj analizi.

Unutar brojnih ustanova za prikupljanje, pobliza ispitivanja materijalnosti tekstilnih predmeta mogu biti ograničena zahtjevima za očuvanjem te njihovom fizičkom nedostupnošću za vrijeme izlaganja. Budući da object-based proučavanje vlakana, dekorativnih uzoraka, konstrukcijskih tehnika i odjevnih praksi

nalaže pažljivo promatranje i primjenu disciplinarnog metodologije, detaljne interpretacije tekstilnih i odjevnih predmeta neizbježno su popraćene ugovaranjem termina za njihov pregled, dok samo rukovanje provode specijalizirani muzejskih stručnjaci. Zbog ograničenja koja nameće njihova iznimna osjetljivost, zahtjevi za neposrednim ispitivanjima predmeta u većini su ustanova popraćeni duljim vremenom čekanja ovisno o dostupnosti osoblja te potrebom za lokalizacijom relevantnih artefakata unutar različitih institucijskih okruženja. Osim toga, problemi povezani s upravljanjem zbirka, nedostatkom prostora i ograničenim financijskim sredstvima mogu dovesti do toga da veliki postotak artefakata ostane u trajnom spremištu, daleko od ispunjavanja njihove temeljne muzeološke funkcije koja se očituje u prenošenju povijesnih narativa široj publici. U ovim slučajevima te tijekom posudbe i konzervatorskih zahvata, prethodno spomenuti procesi dokumentiranja koje predlaže ICOM, uključujući fotografiranje, uzimanje uzoraka, izradu crteža i pisanih opisa, mogu značajno zamijeniti količinu ponavljano rukovanja povijesnim tekstilom. Kako bi se uporabom reprezentativnog materijala otvorila vrata za istraživanja na području povijesti tekstila i odijevanja, potrebno je uvesti dodatne korake koji bi omogućili pristup akumuliranim informacijama. U tu svrhu, dugotrajna i kontinuirana asimilacija tehnoloških dostignuća unutar struktura povijesnih zbirki približila je muzeje i druge ustanove njihovom današnjem položaju u kontekstu razvoja digitalne kulture.

3. Digitalni prikazi i pitanja autentičnosti

Svojom sposobnošću omogućavanja interakcije s digitalnim prikazima umjesto s osjetljivim ili udaljenim fizičkim predmetima, digitalne baze podataka unijele su duboke promjene u proučavanje povijesti tekstila i odijevanja. Unatoč materijalnoj odsutnosti tekstilnog predmeta, tekstualnim informacijama koje se odnose na zapise o njegovom podrijetlu, proizvodnji i kulturalnim praksama vezanima uz pitanja vlasništva [11] kao i drugim inventarnim oznakama, uključujući kustoske, obrazovne i konzervatorske materijale [12], moguće je pristupiti na daljinu, zajedno s digitalnim prikazima fizičkog objekta. Na ovaj način, digitalni projekti omogućuju da se saznanja o povijesnim detaljima tekstilnih i odjevnih artefakata sačuvanih u ustanovama kao što je zbirka Costume Institutea njujorškog Metropolitan Museum of Art, kojima je pristup uz prethodnu najavu ograničen na znanstvenike, studente i dizajnere, proširi izvan fizičkih granica institucionalnih okruženja kao isključivih čuvara informacija ugrađenih u materijalnu strukturu

predmeta. Uz povećavanje vidljivosti zbirki, digitalni prikazi ispunjavaju različite funkcije. Kao što navode Anne Beaulieu i Sarah de Rijcke, integrirani u baze podataka, digitalni prikazi preuzimaju nove uloge nastupajući kao sučelja koja korisnike vode k promijeni uobičajenih interakcija s povijesnim informacijama te usvajanju onoga što autorice nazivaju „umreženim praksama gledanja“. Kako bi se omogućili novi načini promatranja predmeta, osobito od strane stručnjaka sa specifičnim vještinama u radu s digitalnom materijalnom kulturom, digitalni prikazi trebaju biti dovoljno pouzdani, ispunjavajući niz zahtjeva u odnosu na veličinu, kvalitetu i implementaciju procesa digitalizacije. Umjesto fokusa na njihovu količinu, digitalne prikaze potrebno je shvatiti kao aktivne objekte koji nude detaljne mogućnosti promatranja bez izravne interakcije s predmetom. Kako bi se ispunili ovi ciljevi, digitalni muzejski predmeti moraju biti popraćeni visokom razinom interaktivne funkcionalnosti, kao što je mogućnost zumiranja u svrhu otkrivanja detalja nevidljivih ljudskom oku ili prilagođavanja rezolucije [13]. Prema ICOM-u, proces fotografiranja povijesnog tekstila i odjeće zahtijeva povećanu pozornost i prethodno iskustvo u muzejskoj fotografiji. Kako bi se dobile oštre slike s točnim bojama bez ponavljano rukovanja i dugotrajnog izlaganja svjetlu i toplini, nužno je da se proces dokumentiranja odvija uz prisutnost kustosa i konzervatorskih stručnjaka te ga je potrebno unaprijed osmisliti u odnosu na željenu dokumentaciju detalja, kutove snimanja i pozadinu [8]. S obzirom na izazove povezane s tradicionalnim mehanizmima izlaganja povijesnih odjevnih predmeta koji zahtijevaju materijalne zamjene za ljudsko tijelo ili, prema Marku B. Sandbergu, „oplošja - ne samo u vidu lutaka, već čitavog niza snimljenih i digitalnih tijela“ [14], uz složene trodimenzionalne vizualizacije s rotirajućim figurama i višestrukim točkama gledišta moguće je maksimizirati korištenje digitalne tehnologije te stvoriti iluziju ključnog elementa izostavljenog prilikom javnog izlaganja – ljudskog tijela.

Od pojave online baza podataka te kao dio kontinuiranog interesa za implementacijom projekata digitalizacije, digitalni predmeti pokazali su se kao neprocjenjivo vrijedni alati u znanstvenim istraživanjima. Međutim, rasprave o odnosu između izvornih artefakata i različitih tipova muzeoloških zamjedbenih predmeta [15] skreću pozornost na složenost pitanja koja okružuju pojedine razine autentičnosti koje osigurava neizravno, posredovano bavljenje arhivskim sadržajem. Istraživanje materijalne kulture naglašava važnost osjetilnog, taktilnog i afektivnog iskustva u ophođenju s predmetima u svrhu otkrivanja njihovog punog potencijala kao spremišta značenja. Na sličan način Walter Benjamin podsjeća da „čak i u najsavršenijoj reprodukciji jedna stvar nedostaje“ te

upućujući na „jedinствeno postojanje“ umjetničkog djela, Benjamin naglašava važnost njegove sposobnosti da sadrži „trag povijesti kojoj je djelo bilo podložno“, tj. povijesti koja obuhvaća „promjene u fizičkoj strukturi djela tijekom vremena, zajedno s bilo kojom promjenom u vlasništvu“ [16]. Benjaminove riječi izražene u svezi s njegovim konceptom aure odgovaraju istraživačkim ciljevima interdisciplinarnog područja proučavanja materijalne kulture i njegovom fokusu na istraživanje predmeta proizvedenih od strane čovjeka, kao i usvajanju object-based metodologije. To može voditi k pretpostavci da digitalni prikazi povijesnih tekstilnih i odjevnih predmeta ne posjeduju ideje materijalnosti jednake onima koje je moguće otkriti u izravnoj interakciji s preživjelim artefaktima. Unutar ustanovljenog područja povijesti odijevanja, object-based istraživanje zahtijeva posebno pažljivo promatranje sačuvanog predmeta kako bi se uočile sve relevantne informacije koje se odnose na njegovu tkaninu, kroj, konstrukciju i stilska obilježja te kako bi se analizirali detalji kao što su gumbi, zatvarači, kopče i ukrasi, kao i razjasnili znakovi nošenja, strateških preinaka i drugih fizičkih interakcija s artefaktima kojima je moguće utvrditi pojedinačne okolnosti života njihovih prijašnjih vlasnika [17,18].

Kao što ističu Ingrid Mida i Alexandra Kim unutar svojeg „sporog pristupa gledanju“, odnosno metodološke faze koja zahtijeva prepoznatljiv, temeljit pristup ispitivanju povijesne odjeće kao materijalnog dokaza, fotografije snimljene tijekom procesa istraživanja mogu biti korisne, no ne smiju se upotrebljavati kao primarna istraživačka metoda object-based analize [19]. Slično tome, raspravljajući o dostupnosti povijesnih artefakata u uvodu knjige „Writing Material Culture History“, Anne Gerritsen i Giorgio Riello ukazuju na neprocjenjive doprinose online kataloga, baza podataka i projekata digitalizacije, kao i na važnost integracije tekstualnih i vizualnih informacija za istraživanje materijalne kulture, završavajući napomenom da je „online pristup digitalnim prikazima jedan od alata dostupnih istraživačima“ koji „ne može zamijeniti bavljenje materijalnim artefaktima“ [20]. Međutim, kao što navode suvremena muzeološka istraživanja, kako bi se osiguralo puno ostvarivanje njihovog potencijala, digitalni muzejski predmeti trebali bi biti oslobođeni nametnutih hijerarhija vrijednosti utemeljenih u odnosu na njihov fizički oblik, prema kojemu mogu zauzimati nižu poziciju [21], te ih je potrebno sagledati kao zasebne predmete, s vlastitom austom koja aktualizira, potvrđuje i pojačava povijesni autoritet izvornog predmeta [22]. Što je najvažnije, imajući na umu da procesi starenja i propadanja mogu utjecati na tekstilne artefakte bez obzira na provođenje konzervatorskih mjera, digitalni prikazi posjeduju jedinstvenu kvalitetu bilježenja određenog stanja materijalnosti i „učvršćivanja“ zna-

čajki fizičkih predmeta unutar specifičnog vremenskog trenutka, čime se budući tragovi muzeološkog života isključuju iz njihovih izvornih povijesnih biografija [23].

4. Sheme metapodataka, interoperabilnost i mogućnost pretraživanja digitalnih zbirki

Pronalazak relevantnog arhivskog materijala od strane znanstvenika iz područja povijesti tekstila i odijevanja, muzejskih stručnjaka i ne-profesionalnih korisnika uvelike je ovisan o institucionalnom usvajanju kontroliranih rječnika i standardiziranih shema metapodataka [24]. Odgovorni za pronalazanje informacija, strukturirani rječnici koji opisuju tekstilne predmete, uključujući njihov naziv, podrijetlo, stvaratelja, vrijeme nastanka i srodne podatke, omogućuju pristup digitaliziranim zbirkama u odnosu na specifične upite korisnika i profesionalni rad u okruženju baza podataka. Usredotočujući se na odnos između tekstilnih predmeta i digitalnih tehnologija, Amanda Sikarskie predstavila je uvid u Quilt Index Državnog sveučilišta u Michiganu, neizmjeran digitalni repozitorij popluna u pravilu geometrijskih uzoraka oblikovanih od minimalno dvije različite tkanine spojene ukrasnim cik-cak prošivom, prikupljenih od strane javnih i privatnih ustanova diljem svijeta koji je osmišljen u sklopu sveučilišnog istraživačkog i obrazovnog projekta digitalnih humanističkih znanosti. Dovodeći u vezu uspješnost projekata digitalizacije provedenih u kontekstu arhivskog očuvanja s kvalitetom odabranih shema metapodataka, Sikarskie uspoređuje usvajanje međunarodno priznatih standarda za indeksiranje i pronalazanje vizualne kulture i dekorativnih predmeta kao što su Dublin Core i VRA Core s prilagođenim rječnicima koji su izrađeni po narudžbi ustanove. U tom smislu, Sikarskie tvrdi da bi sheme metapodataka trebale odražavati specifičnosti zbirke te da, unatoč njihovoj visokoj interoperabilnosti s drugim zbirkama, standardni rječnici ne moraju nužno predstavljati najprikladnije rješenje upravo zbog ograničenja u opisivanju niza detalja upisanih u povijesnim tekstilnim predmetima [25].

Uz proučavanje materijalnih dokaza, metodološki pristupi u povijesti tekstila i odijevanja ukazuju na važnost integracije object-based istraživanja s različitim primarnim vizualnim i tekstualnim izvorima, kao što su slike, fotografije, ilustracije, časopisi, inventarni zapisi, dnevnici i osobne prepiske [7,26]. S obzirom da navedeni materijal može biti pohranjen u udaljenim muzejima, arhivima i knjižnicama, rad u digitalnim bazama podataka moguće je poboljšati agregatorima koji imaju sposobnost povezivanja višestrukih repozitorija, otvarajući time nove putove

za znanstvene spoznaje, prilike za kustosiranje i uspo-redbu znanja [12,27]. Značajan doprinos agregiranju kolekcija tekstila i odjeće dala je Europeana, projekt Europske unije utemeljen s ciljem stvaranja zajedničkog digitalnog okruženja za osnaživanje bogatog europskog sektora kulturne baštine. Pridruživanjem agregatora čiji su djelokruzi određeni kulturnim domenama, temama, državama i regijama, Europeana međusobno povezuje nekoliko tisuća organizacija, pri čemu European Fashion Heritage Association djeluje kao najveća svjetska mreža modne baštine koja ostvaruje vezu između više od 50 javnih i privatnih ustanova za očuvanje kulturne baštine iz 15 europskih zemalja [28]. Osnovana 2014. godine, European Fashion Heritage Association pratila je projekt Europeana Fashion koji je financiran sa svrhom pove-zivanja geografski raspršenih, heterogenih digitalnih zbirki te izgradnje tematskog agregatora za opskrbu Europeana web stranice modnim sadržajem, uključujući povijesnom odjećom, dodacima, fotografijama, časopisima, crtežima, katalozima i video zapisima [29]. U suradnji s arhivama modnih brendova, kao što su Salvatore Ferragamo, Missoni i Pucci, i istaknutim muzejima, kao što su Victoria i Albert muzej, Fashion Museum Antwerpen (MoMu), Musée des Arts Décoratifs Paris i Palais Galliera, European Fashion Heritage Association uspjela je razviti najveći postojeći digitalni repozitorij modne baštine i proširiti pristup informacijama o modnoj baštini putem Europeana web stranice.

S opsežnom zbirkom od preko 1,2 milijuna predmeta, Victoria i Albert muzej kontinuirano uvodi nove strategije za preoblikovanje svojih online zbirki u svrhu olakšavanja istraživanja različitih vremenskih i geografskih konteksta izvornih života predmeta i unapređivanja potreba i iskustava korisnika poboljšanjem mogućnosti za pretraživanje i otkrivanje muzejskog digitalnog sadržaja. Muzejski portal „Explore the Collections“ posjetiteljima nudi mogućnost unosa upita u polje za pretraživanje kao i dodatno filtriranje predmeta prema kategoriji, stvaratelju (osobi ili organizaciji), zbirci, galeriji, stilu, mjestu, vrsti, tehnicima, materijalu i vremenu nastanka, što korisnicima dopušta daljnje usporedbe sa sličnim artefaktima putem gumba dostupnih na pojedinačnim stranicama s informacijama o predmetu.

Razmatrajući svoj cilj da zbirke učini vidljivima nudeći uslugu pretraživanja koja je točna i učinkovita [30], Victoria i Albert muzej ukazuje na svijest o poteškoćama s kojima se korisnici susreću tijekom procesa digitalnog pretraživanja. Prema Joan Beaudoin, ovi problemi mogu biti povezani s funkcijama pretraživanja, oznakama polja, redosljedom pronađenih stavki, kao i općenitim razlikama u opisima i terminologiji koju koristi stručno osoblje i vanjski posjetitelji [31]. U tome smislu, susreti s digitalnim

zbirkama tekstila i odjeće te uspjeh u pronalaženju informacija koje pripadaju relevantnoj građi moguće je unaprijediti putem poboljšanja u korištenju strukturiranih shema metapodataka i standarda nomenklature [32]. No, postizanje ovih ciljeva može biti ograničeno složenošću samog procesa digitalizacije u sklopu kojega nije moguće zanemariti probleme stručnosti, vremena i financiranja. U Sjedinjenim Američkim Državama samo je trećina muzeja umjetnosti učinila svoje zbirke dostupnima online [31], a novi projekti vezani uz digitalizaciju kulturne baštine i dalje se razvijaju i podržavaju unutar mreže Europeane. Dok Marie Riegels Melchior razlikuje koncepte „muzeologije odijevanja“ kao prakse koja podupire proučavanje povijesti odijevanja na temelju ICOM-ovih smjernica za rukovanje i očuvanje te „muzeologije mode“ kao njezinog proširenja usredotočenog na kulturalni fenomen mode i njezine poveznice s modnom industrijom, dizajnerima i celebrity kulturom [33], ovaj rad razmotrio je i integrirao pojmove „odjeća“ i „moda“ na temelju pristupa koji su utvrdile Mida i Kim, čija object-based metodologija opisana u knjizi „The Dress Detective: A Practical Guide to Object-Based Research in Fashion“ obuhvaća predmete svrstane u obje kategorije, uključujući unutar pojma odjeće „sve odjevne predmete i dodatke koji postoje u materijalnom obliku“ [19]. Shvaćeni kao nositelji značenja, preživjeli artefakti imaju sposobnost djelovanja kao tekstovi te na poseban način obogaćuju isključivost analize temeljene na pisanim dokumentima, skrećući time pozornost na složenost ljudskih priča koje bi inače ostale isključene iz povijesnih istraživanja [34]. U tu svrhu, rad je imao za cilj istaknuti načine na koje napredne tehnologije otvaraju nova poglavlja u povijesti prikupljanja materijalne kulture povećavanjem vidljivosti širokog ljudskog iskustva izrade, upotrebe i nošenja tekstila korištenjem sredstava koja pripadaju demokratiziranom i uključivom mrežnom okruženju.

5. Zaključak

Kao proces popraćen kontinuiranim razvojem, digitalizacija zbirki tekstila i odjeće temeljito je transformirala institucionalne prakse podržavajući niz strategija koje povezuju napore vezane uz očuvanje osjetljivog arhivskog materijala s inovativnim pristupima u istraživanju društvene i kulturalne povijesti. Promatran kroz okvir proučavanja materijalne kulture, zajedno s njihovim brojnim prednostima, potencijal digitalnih muzejskih predmeta da zamijene opipljivi, neposredni kontakt potreban za znanstvenu analizu u području povijesti tekstila i odijevanja moguće je pozicionirati unutar dihotomije autentič-

nosti i reprezentacije. Dok object-based pristupi u proučavanju tekstila i odjeće zahtijevaju izravne uvide u složenu materijalnost artefakata u svrhu otkrivanja priča koje okružuju isprepletenost ljudskog djelovanja s materijalnim svijetom, od proizvodnih detalja do obrazaca potrošnje i konstrukcije identiteta, moguće je ustanoviti da interakcije s digitalnim kopijama imaju jedinstvenu sposobnost potvrđivanja autentičnosti preživjelih predmeta, njihovog povijesnog postojanja i aure, kao i osnaživanja digitalnih zbirki u davanju podrške novim načinima akademskog istraživanja i kustoskim inicijativama. Što je najvažnije, široka mogućnost istraživanja tekstilnih i odjevnih artefakata putem digitalnih repozitorija prelazi granice nužno nametnute njihovim muzeološkim životima, dopuštajući predmetima da komuniciraju svoju fizičku prisutnost izvan ograničenja vremenskih i geografskih udaljenosti, omogućavajući time raznovrsno i participativno iskustvo u proizvodnji znanja.

Literatura:

- [1] Prown, J. D. Mind in Matter: An Introduction to Material Culture Theory and Method. *Winterthur Portfolio*, **1982**, 17(1), str. 1-19.
- [2] Kopytoff, I. The Cultural Biography of Things: Commoditization as Process. In: *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*, Cambridge University Press, ISBN 0521357268, Cambridge, 1986, str. 64-91.
- [3] Wilson, E. *Adorned in Dreams: Fashion and Modernity*. I. B. Tauris & Co Ltd, ISBN 1860649211, London, 2003.
<http://doi.org/10.5040/9780755699506>
- [4] Weiner, A.B.; Schneider, J. *Cloth and Human Experience*. Smithsonian Institution Press, ISBN 0874749956, Washington, 1989.
- [5] Stallybrass, P. Worn Worlds: Clothes, Mourning and the Life of Things. In: *Cultural Memory and the Construction of Identity*, Wayne State University Press, ISBN 9780814327531, Detroit, 1999, str. 27-44.
- [6] Arnold, J. Make or Break: The Testing of Theory by Reproducing Historic Techniques. In: *Textiles Revealed: Object Lessons in Historic Textile and Costume Research*, Archetype Publications, ISBN 1873132328, London, 2000, str. 39-47.
- [7] Taylor, L. *The Study of Dress History*. Manchester University Press, ISBN 0719040655, Manchester, 2002.
- [8] *Guidelines for Costume*, ICOM International Committee for Museums and Collections of Costume, Dostupno na: <https://costume.mini.icom.museum/publications-2/guidelines/>, Pristupljeno: 14/11/2023.
- [9] Parry, R. *Museums in a Digital Age*. Routledge, ISBN 9780415402620, London, 2010.
<https://doi.org/10.4324/9780203716083>
- [10] van den Akker, C.; Legêne, S. Introduction. In: *Museums in a Digital Culture: How Art and Heritage Become Meaningful*. Amsterdam University Press, ISBN 9789089646613, Amsterdam, 2016.
<https://doi.org/10.1515/9789048524808-002>
- [11] Henning, M. *Museums, Media and Cultural Theory*. Open University Press, ISBN 0335214193, Maidenhead, 2006.
- [12] Economou, M. A World of Interactive Exhibits. In: *Museum Informatics: People, Information, and Technology in Museums*, Taylor & Francis, ISBN 9780824725815, New York, 2007, str. 137-156.
<https://doi.org/10.4324/9780203939147>
- [13] Beaulieu, A.; de Rijcke, S. Networked Knowledge and Epistemic Authority in the Development of Virtual Museums. In: *Museums in a Digital Culture: How Art and Heritage Become Meaningful*, Amsterdam University Press, ISBN 9789089646613, Amsterdam, 2016, str. 75-91.
<https://doi.org/10.1515/9789048524808-007>
- [14] Sandberg, M.B. *Living Pictures, Missing Persons: Mannequins, Museums, and Modernity*. Princeton University Press, ISBN 0691050740, Princeton, 2003.
<https://doi.org/10.1515/9780691238272>
- [15] Maroević, I. Substitutes for Museum Objects: Typology and Definition. *ICOFOM Study Series: Originals and Substitutes in Museums*, **1985**, 8(1), str. 117-121.
- [16] Benjamin, W. *The Work of Art in the Age of Its Technological Reproducibility, and Other Writings on Media*. Harvard University Press, ISBN 9780674024458, Cambridge, 2008.
<http://doi.org/10.2307/j.ctv1nznfgns>
- [17] Taylor, L. Doing the Laundry? A Reassessment of Object-Based Dress History. *Fashion Theory*, **1998**, 2(4), str. 337-358.
<https://doi.org/10.2752/136270498779476118>
- [18] Palmer, A. Looking at Fashion: The Material Object as Subject. In: *The Handbook of Fashion Studies*, Bloomsbury, ISBN 9780857851949, London, 2013, str. 268-300.
- [19] Mida, I.; Kim, A. *The Dress Detective: A Practical Guide to Object-Based Research in Fashion*. Bloomsbury, ISBN 9781472573971, London, 2015.
<https://doi.org/10.5040/9781474244015>

- [20] Gerritsen, A.; Riello, G. *Writing Material Culture History*. Bloomsbury, ISBN 9781472518569, London, 2015.
- [21] Meehan, N. Digital Museum Objects and Memory: Postdigital Materiality, Aura and Value. *Curator: The Museum Journal*, **2022**, 65(2), str. 417-434.
<http://doi.org/10.1111/cura.12361>
- [22] Cameron, F. Beyond the Cult of the Replicant: Museums and Historical Digital Objects - Traditional Concerns, New Discourses. In: *Theorizing Digital Cultural Heritage: A Critical Discourse*, The MIT Press, ISBN 9780262033534, Cambridge, 2007, str. 49-75.
<https://doi.org/10.7551/mitpress/9780262033534.003.0004>
- [23] Burns, J.E. The Aura of Materiality: Digital Surrogacy and the Preservation of Photographic Archives. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, **2017**, 36 (1), str. 1-8. <https://doi.org/10.1086/691368>
- [24] Coburn, E.; Baca, M. Beyond the Gallery Walls: Tools and Methods for Leading End-Users to Collections Information. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*, **2004**, 30 (5), str. 14-19.
<https://doi.org/10.1002/bult.323>
- [25] Sikarskie, A.G. *Textile Collections: Preservation, Access, Curation, and Interpretation in the Digital Age*. Rowman & Littlefield, ISBN 9781442263642, Lanham, 2016.
<http://doi.org/10.5771/9781442263666>
- [26] Nicklas, C.; Pollen, A. *Dress History: New Directions in Theory and Practice*. Bloomsbury, ISBN 9780857856401, London, 2015.
<http://doi.org/10.5040/9781474240536>
- [27] Newell, J. Old Objects, New Media: Historical Collections, Digitization and Affect. *Journal of Material Culture*, **2012**, 17(3), str. 287-306.
<https://doi.org/10.1177/1359183512453534>
- [28] European Fashion Heritage Association, Dostupno na: <https://fashionheritage.eu/about-us/>, Pristupljeno: 14/11/2023.
- [29] Suls, D. Europeana Fashion: Past, Present and Future. *Art Libraries Journal*, **2017**, 42 (3), str. 123-129. <https://doi.org/10.1017/alj.2017.18>
- [30] Price, K. Redesigning the V&A's Collections Online, Dostupno na: <https://www.vam.ac.uk/blog/digital/redesigning-the-vas-collections-online>, Pristupljeno: 14/11/2023
- [31] Beaudoin, J. Art Museum Collections Online: Extending Their Reach, *Museums and the Web, online*, April 2020, Dostupno na: <https://mw20.museweb.net/paper/art-museum-collections-online-extending-their-reach/> Pristupljeno: 14/11/2023
- [32] Kirkland, A.; Sklar, M.; Sauro, C.; Wiebers, L.; Idacavage, S.; Mun, J. "I'm Not Searching the Right Words": User Experience Searching Historic Clothing Collection Websites. *The International Journal of the Inclusive Museum* **2023**. 16(1), str. 119-146.
<https://doi.org/10.18848/1835-2014/CGP/v16i01/119-146>
- [33] Melchior, M.R. Introduction: Understanding Fashion and Dress Museology, In: *Fashion and Museums: Theory and Practice*, Bloomsbury, ISBN 9781472525246, London, 2014, str. 1-18.
<https://doi.org/10.29311/mas.v13i4.354>
- [34] Glassie, H. *Material Culture*, Indiana University Press, ISBN 0253335744, Bloomington, 1999.